

Vergaderjaar 2007–2008

31 200 VII

Vaststelling van de begrotingsstaten van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties (VII) voor het jaar 2008

Nr. 45

BRIEF VAN DE STAATSSECRETARIS VAN BINNENLANDSE ZAKEN EN KONINKRIJKSRELATIES

Aan de Voorzitter van de Tweede Kamer der Staten-Generaal

Den Haag, 17 januari 2008

Inleiding

Mede ten behoeve van het Algemeen Overleg (AO) dat voor 30 januari 2008 voorzien is, informeer ik u over de actuele stand van zaken inzake de inrichting van het verkiezingsproces. Tevens doe ik u hierbij een aantal adviezen toekomen die de Kiesraad aan mij heeft uitgebracht.¹

Wet inrichting verkiezingsproces

Ik verwacht het concept van het wetsvoorstel inrichting verkiezingsproces in maart 2008 voor consultatie te kunnen zenden aan de Kiesraad, de VNG (Vereniging van Nederlandse Gemeenten) en de NVVB (Nederlandse Vereniging voor Burgerzaken). Mijn planning is erop gericht het wetsvoorstel in de zomer van dit jaar voor advies aan de Raad van State te zenden.

Haalbaarheid nieuwe wijze van stemmen in het stemlokaal

In het standpunt over het rapport van de Adviescommissie inrichting verkiezingsproces is aangegeven dat het kabinet vóór 1 mei 2008 de besluitvorming over de nieuwe wijze van stemmen in het stemlokaal zal afronden. Daarvoor zal de technische haalbaarheid van het door de Adviescommissie voorgestelde concept worden onderzocht. Sinds het uitkomen van het kabinetsstandpunt zijn daarvoor de nodige activiteiten in gang gezet.

Allereerst is aan de Gesellschaft für wirtschaftliche Beratung und Schulung mbH (GBS) in Duitsland opdracht gegeven om een norm te ontwikkelen voor de straling van de stemprinter. Ook is GBS gevraagd voorstellen te doen voor richtlijnen die op het punt van de straling gevolgd zouden moeten worden bij het ontwerpen van de stemprinter. GBS is door het Bundesamt für Sicherheit in der Informationstechnik (BSI) gecertificeerd om TEMPEST metingen volgens NATO standaarden uit te

¹ Ter inzage gelegd bij het Centraal Informatiepunt Tweede Kamer.

voeren. De opdracht, die naar verwachting in februari 2008 wordt afgerond, zal resulteren in richtlijnen voor de eventuele leveranciers van de stemprinter. Richtlijnen die openbaar zullen zijn. Over het vraagstuk van de compromitterende straling zal ik in het komende AO graag met u nog nader van gedachten wisselen. De discussie daaromtrent zou in ieder geval moeten gaan over de vraag hoe wij het risico van het af luisteren van het apparaat waarmee de kiezer zijn keuze maakt inschatten. Vervolgens moet worden afgewogen welke inspanningen wij aanvaardbaar vinden om het risico substantieel te verminderen.

Voorts is de Expertgroep, die mij moet adviseren over de eisen die aan de stemprinter en de stemmenteller gesteld moeten worden, op 4 januari 2008 met de werkzaamheden gestart. De Expertgroep heeft als taak gekregen om de technische realisatie van de stemprinter en de stemmenteller verder uit te werken teneinde over de haalbaarheid van dit concept te adviseren.

Het advies van de Expertgroep dient vergezeld te gaan van gemotiveerde eisen waaraan de stemprinter en stemmenteller zouden moeten voldoen. Het gaat daarbij om:

- Technische eisen;
- Functionele eisen;
- Beveiligings- en beschikbaarheidseisen;
- Eisen voor het beheer en het onderhoud;
- Eisen voor het gebruik door de organisaties die belast zijn met de organisatie van de verkiezingen;
- Eisen voor het gebruik door de kiezer;
- De wijze waarop getest moet worden of apparaten/programmatuur aan de gestelde eisen voldoet;
- De instanties die dergelijke testen zouden kunnen uitvoeren.

Het advies over bovenstaande punten zal eind maart 2008 aan mij worden uitgebracht.

De Expertgroep wordt voorgezeten door professor dr. B. P. F. Jacobs van de Radboud Universiteit Nijmegen en de Technische Universiteit Eindhoven en bestaat verder uit;

- ir. J. A. M. ten Dam, adviseur logistieke strategie bij TNT Post te Den Haag;
- drs. P. H. Schoute, voormalig burgemeester van de gemeente Wasseenaar en voormalig dijkgraaf van het Hoogheemraadschap van Rijnland;
- de heer M. Wessling, beleidsadviseur van de Consumentenbond.

Ook laat ik een marktconsultatie uitvoeren om bij (mogelijke) leveranciers in binnen- en buitenland na te gaan of de componenten/apparaten/programmatuur voor de stemprinter en stemmenteller beschikbaar zijn en wat daar de mogelijke prijs van kan zijn. De uitkomsten van de marktconsultatie zijn van belang om te kunnen beoordelen wat de markt kan leveren en om de kosten daarvan goed te kunnen ramen.

Gemeenten

Op 31 oktober 2007 heb ik bestuurlijk overleg gevoerd met de VNG en de NVVB. In dit overleg is met name gesproken over de situatie die is ontstaan doordat ik de Regeling voorwaarden en goedkeuring stemmachines heb ingetrokken. Een situatie die tot gevolg heeft dat bij de volgende reguliere verkiezing (van de leden van het Europees parlement in juni 2009) in alle gemeenten met papieren stembiljetten gestemd zal worden. Afsproken is dat de VNG en NVVB zo spoedig mogelijk zullen inventariseren of, en zo ja, welke consequenties dit heeft voor de

gemeenten. Over de uitkomsten van de inventarisatie zal ik dit voorjaar wederom met de VNG en de NVVB overleggen.

Experiment internetstemmen

Bij de behandeling in de Tweede Kamer van de verlenging van de Experimentenwet Kiezen op Afstand is de mogelijkheid van een experiment in 2009 met internetstemmen voor de kiezers in het buitenland aan de orde geweest. Bij dit overleg heb ik aangegeven nog geen besluit te hebben genomen over een mogelijk experiment in 2009 met internetstemmen. Inmiddels heb ik, mede gelet op de motie-Kalma¹ die door de Kamer is aangenomen, besloten om zo'n experiment niet te houden.

Of de kiezers in het buitenland na 2009 de mogelijkheid moeten krijgen om per internet te stemmen hangt wat mij betreft af van de uitkomst van het overleg met uw Kamer over het standpunt van het kabinet over het rapport van de Adviescommissie. Daarbij staan twee dingen centraal, te weten:

- hoe moet voor het stemmen per internet de balans worden gelegd ten aanzien van de waarborgen waaraan het stemmen per internet moet voldoen. In het bijzonder speelt hierbij de vraag in hoeverre afbreuk mag worden gedaan aan het stemgeheim en de stemvrijheid. Op dit punt heeft de Adviescommissie² duidelijk de dilemma's en dreigingen/risico's geduid;
- de kosten die voor het stemmen per internet gemaakt moeten worden om een (beperkte) groep kiezers vanuit het buitenland te laten stemmen.

Kiesraad

De Kiesraad heeft een aantal adviezen uitgebracht die ik met deze brief aan de Kamer aanbied. Het betreft concreet de volgende adviezen:

- Legitimatieplicht in het stemlokaal;
- Voorkoming en sanctiëring van ronselen van ondersteuningsverklaringen en volmachten;
- Registratie van politieke groeperingen;
- Verzameladvies naar aanleiding van de evaluatie van de Tweede Kamer-, provinciale staten en Eerste Kamerverkiezingen 2006/2007.

Over de legitimatieplicht en over het stemmen bij volmacht heeft ook de Adviescommissie inrichting verkiezingsproces geadviseerd. In het kabinetsstandpunt over het rapport van de Adviescommissie is hierover een standpunt ingenomen. In het wetsvoorstel inzake de inrichting van het verkiezingsproces zal dit worden meegenomen waarbij ook de adviezen van de Kiesraad worden betrokken.

De twee andere adviezen van de Kiesraad hebben voornamelijk betrekking op het passieve kiesrecht (registratie politieke partijen en de kandidaatstellersprocedures). De door de Kiesraad gesignaleerde problemen hangen nauw samen met het gedetailleerde karakter van de wettelijke voorschriften op dit punt. De (vele) wetswijzigingen die de Kiesraad voorstelt, hebben vrijwel allen een technisch karakter. Ik zal bezien in hoeverre de door de Kiesraad voorgestelde aanpassingen kunnen worden meegenomen bij de herziening van de wetgeving rondom het verkiezingsproces dan wel in een later stadium tot wetgeving zullen leiden. Dat geldt ook voor het advies van de Kiesraad ten aanzien van het voorkomen en sanctiëren van het ronselen van ondersteuningsverklaringen.

---

¹ De motie-Kalma c.s. (31 142, nr. 7)

² Zie onder meer pagina 34 en 35 van het rapport van de Adviescommissie inrichting verkiezingsproces.

Tenslotte kan ik u melden dat de Kiesraad heeft aangekondigd binnenkort een advies te zullen uitbrengen over het verlenen van bijstand in het stemlokaal.

De staatssecretaris van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties,
A. Th. B. Bijleveld-Schouten